

**Program profilaktyki i rozwiązywania
problemów alkoholowych oraz
przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata
2026-2030**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
1. Diagnoza problemu alkoholowego w województwie podlaskim	7
2. Diagnoza zjawiska narkomanii w województwie podlaskim.....	19
3. Założenia operacyjne Programu	27
4. Realizatorzy Programu.....	33
5. Harmonogram i finansowanie Programu	33
6. Monitorowanie Programu	34
7. Spis tabel/Spis wykresów	35

SKRÓTY I POJĘCIA

AA (z ang. Alcoholics Anonymous) – dobrowolne, samopomocowe grupy osób uzależnionych od alkoholu etylowego, tworzone w celu utrzymania trzeźwości własnej i wspomagania innych alkoholików w jej osiągnięciu. Podstawą filozofii AA jest Dwanaście Kroków AA.

AL-ANON – grupy rodzinne będące wspólnotą krewnych i przyjaciół alkoholików. Istnieją one w tym celu, aby rozwiązywać wspólne problemy przez dzielenie się swoim doświadczeniem, siłą i nadzieją. Jesteśmy przekonani, że alkoholizm jest chorobą rodzinną i że zmiana naszego nastawienia może przyczynić się do jej wyleczenia.

AIDS – zespół nabytego niedoboru odporności, skrót od angielskich słów Acquired Immune Deficiency Syndrome, to klinicznie wiele chorób, które w charakterystyczny sposób atakują osoby z obniżoną odpornością. Zespół chorobowy będący wynikiem zakażenia wirusem HIV.

CUS – Centrum Usług Społecznych.

DDA – Dorosłe Dzieci Alkoholików to dorosłe osoby, które wychowywały się w rodzinie alkoholowej. DDA doświadczają w dorosłym życiu trudności, których korzenie tkwią w doświadczeniach wyniesionych z rodziny alkoholowej.

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

HIV – (Human Immunodeficiency Virus) ludzki wirus upośledzenia odporności.

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom - jest wyspecjalizowaną agendą Ministra Zdrowia, utworzoną w roku 2022 w wyniku połączenia Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (KBPN) oraz Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA).

Leczenie substytucyjne – stosowanie, w ramach programu leczenia uzależnienia, produktów leczniczych lub środków odurzających o działaniu agonistycznym na receptor opioidowy.

Napój alkoholowy – to produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu.

NSP – nowe substancje psychoaktywne – produkt zawierający substancję o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty w takich samych celach jak środek odurzający, substancja psychotropowa lub substancja psychoaktywna, której wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie odrębnych przepisów.

Ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych – działania ukierunkowane na zmniejszenie problemów zdrowotnych i społecznych wynikających z używania w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej.

Profilaktyka – świadome działanie nastawione na jednostki lub grupy społeczne, mające na celu zapobieganie różnorodnym problemom zanim one wystąpią. Do działań profilaktycznych zalicza się również identyfikowanie jednostek lub grup zagrożonych w celu podejmowania interwencji we wczesnej fazie powstawania zachowań ryzykownych lub problemowych. Profilaktyka jest działaniem uprzedzającym a nie naprawczym. Działania profilaktyczne prowadzone są na trzech poziomach, w zależności od stopnia ryzyka (profilaktyka uniwersalna, profilaktyka selektywna, profilaktyka wskazująca).

Profilaktyka uniwersalna – skierowana jest do wszystkich osób, bez względu na stopień ryzyka – całej społeczności lokalnej. Podejmowane działania skupiają się wokół zagadnień związanych z promocją zdrowego stylu życia, rozwijanie postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi, umiejętności dokonywania świadomych wyborów. To również rozwijanie postawy asertywności, kształtowanie umiejętności radzenia sobie z emocjami w sytuacji przeżywania trudnych sytuacji życiowych. Profilaktyka uniwersalna ma na celu przeciwdziałanie pierwszym próbom podejmowania zachowań ryzykownych lub opóźnienie inicjacji.

Profilaktyka selektywna – skierowana jest do grupy zwiększonego ryzyka, czyli do osób, które w stopniu wyższym niż przeciętny są narażone na rozwój zaburzeń. Profilaktyki selektywna koncentruje się na zagrożonych grupach młodzieży, osobach, które cechuje wysoka ekspozycja na czynniki ryzyka. Celem jest tworzenie warunków, które umożliwiają wycofanie się z zachowań ryzykownych. Działania w zakresie profilaktyki selektywnej prowadzone są w placówkach oświatowych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych a także przez wykwalifikowanych realizatorów programów profilaktycznych.

Profilaktyka wskazująca – Profilaktyka wskazująca skierowana jest do grupy, w której rozwinęły się już symptomy zaburzeń, w tym związane z uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Obejmuje ona działania interwencyjne i terapeutyczne, mające na celu

zablokowanie pogłębiania się zaburzeń i zachowań destrukcyjnych oraz umożliwienie powrotu do prawidłowego funkcjonowania społecznego (resocjalizacja).

Programy rekomendowane – programy, które uzyskały rekomendacje w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Instytut Psychiatrii i Neurologii.

Substancje psychoaktywne – do tej grupy zaliczamy środek odurzający, substancję psychotropową, nową substancję psychoaktywną, środek zastępczy oraz alkohol. Są to zatem legalne jak również nielegalne substancje potocznie nazywane narkotykami oraz dopalaczami.

Używanie szkodliwe substancji – sposób stosowania substancji, który powoduje konkretne szkody zdrowotne zarówno somatyczne, jak i psychiczne.

WSTĘP

„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030”, powstał w oparciu o zapisy ustawowe określające zadania samorządu województwa w zakresie zapobiegania uzależnieniom. Program został opracowany zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia na lata 2021-2026 (Dz. U. z 2021 r. poz. 642)¹, cel operacyjny 2 – Profilaktyka uzależnień, w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151.) oraz ustawę z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939.). Program stanowi część „Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030” (obszar strategiczny IV: Profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie).

W „Programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” wskazano cele i zadania z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii wynikające z Narodowego Programu Zdrowia. Nadrzędnym celem Programu jest **ograniczenie używania substancji psychoaktywnych oraz związanych z uzależnieniami problemów społecznych i zdrowotnych w województwie podlaskim**. Dla realizacji celu głównego zaplanowano sześć celów szczegółowych oraz dwadzieścia zadań, bezpośrednio związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, w tym uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych. Realizacja projektowanych zadań, poprzez podjęcie działań profilaktycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych, a także reintegracyjnych, ma na celu ograniczenie zjawiska uzależnień oraz jego konsekwencji.

Instrumentalny charakter „Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” stanowi podstawę kompetencyjnego zaangażowania i współpracy wielu podmiotów oraz instytucji, generując tym samym doskonałą przestrzeń na rozwój profilaktyki na każdym poziomie.

¹ Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2025 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz.U.2025.1886), określa się Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2026.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

Program składa się z dwóch części – diagnostycznej, przedstawiającej ujęcie statystyczne problematyki uzależnień oparte na dostępnych i aktualnych na czas opracowywania Programu danych oraz operacyjnej, przedstawiającej ujęcie analityczne oraz projektującej cele i zadania na najbliższy okres programowania.

Dokumentami kierującymi zadania i obowiązki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, poza wskazanymi powyżej, są również:

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
- Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.
- Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

1. Diagnoza problemu alkoholowego w województwie podlaskim

1.1 Skala zjawiska w kraju

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną w naszym społeczeństwie. Problematyką uzależnień w Polsce zajmuje się obecnie Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU). Każdego roku Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom przedstawia analizę i informacje pokazujące zmiany na przestrzeni lat dotyczące średniego spożycia alkoholu przypadającego na mieszkańca w Polsce. Przedstawione w niniejszej diagnozie dane statystyczne pochodzą z raportów opracowanych za 2024 rok i są to najnowsze dostępne zestawienia roczne. Dane te pokazują widoczną tendencję spadkową² (Tabela 1). W 2022 roku średnie spożycie 100% alkoholu na mieszkańca wynosiło 9,4 litra. W 2023 roku odnotowano spadek do 8,9 litra 100% alkoholu na mieszkańca Polski, natomiast w roku 2024 również obniżył się poziom spożycia 100% alkoholu na mieszkańca do poziomu 8,8 litra.

Analizując te dane widać systematyczny spadek całkowitego spożycia czystego alkoholu na osobę. Jest to coroczna tendencja spadkowa utrzymująca się przez kolejne lata. Ostatnio odnotowany poziom spożycia 100% alkoholu na osobę poniżej 9 litrów odnotowano w 2006 roku, a więc 19 lat temu. Taka sytuacja jest efektem zmieniających się nawyków konsumenckich oraz wpływu polityki akcyzowej państwa.

Dane KCPU pokazują spadek od trzech lat spożycia 100% alkoholu pochodzącego z piwa: z 5,11 litra w 2022 roku, przez 4,81 litra w 2023 roku, do 4,72 litra w 2024 roku. W kategorii wina także widoczny jest spadek spożycia 100% alkoholu: z 0,76 litra w 2022 roku, przez 0,72 litra w 2023 roku, do 0,6 litra w 2024 roku. Wielkość spożywania mocnych napojów alkoholowych pozostaje w tym czasie na porównywalnym poziomie.

Konsumpcja alkoholu w naszym kraju spada i dotyczy to wszystkich jego rodzajów. Patrząc na strukturę spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych³ w Polsce czołową pozycję od wielu lat zajmuje piwo. Jest to trend utrzymujący się na poziomie powyżej 50%. Natomiast wyniki ostatnich lat pokazują wzrost spożycia wyrobów spirytusowych: z 37,4% w 2022 roku, przez 38,1% w 2023 roku, do 38,8% w 2024 roku.

² <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Spozycie-napojow-alkoholowych2024.pdf>
(dostęp: 18.12.2025).

³ <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Struktura-spozycia-napojow-alkoholowych2024.pdf>
(dostęp: 18.12.2025).

Jednocześnie do tego wzrostu spada spożycie wina: z 8,1% w 2022 roku do 7,4% w roku 2024.

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski w przeliczeniu na 100% alkohol

Rok	Wyroby spirytusowe	Wino i miody pitne	Piwo	OGÓŁEM
2006	2,7	1,09	5,0	8,8
2007	3,0	1,07	5,14	9,2
2008	3,4	0,98	5,19	9,6
2009	3,2	0,84	5,02	9,1
2010	3,2	0,84	4,98	9,0
2011	3,3	0,77	5,19	9,3
2012	3,0	0,71	5,46	9,2
2013	3,6	0,67	5,37	9,7
2014	3,2	0,76	5,44	9,4
2015	3,2	0,76	5,45	9,4
2016	3,2	0,70	5,47	9,4
2017	3,3	0,73	5,42	9,4
2018	3,3	0,72	5,53	9,5
2019	3,7	0,74	5,34	9,8
2020	3,7	0,78	5,17	9,6
2021	3,8	0,80	5,13	9,7
2022	3,5	0,76	5,11	9,4
2023	3,4	0,72	4,81	8,9
2024	3,4	0,60	4,72	8,8

Przeciętny Polak konsumuje coraz mniej czystego alkoholu. Jak informuje Warsaw Enterprise Institute⁴, jedną z najbardziej wyrazistych zmian jest rosnąca popularność

⁴ <https://wei.org.pl/wp-content/uploads/2025/06/Prawda-o-alkoholu-w-Polsce.pdf> (dostęp: 23.09.2025).

napojów bezalkoholowych i niskoalkoholowych, określana mianem trendu NoLo (no alcohol & low). No Alcohol oznacza rezygnację z alkoholu, a także wybieranie napojów bez zawartości alkoholu w składzie, natomiast Low Alcohol to wybieranie napojów o bardzo niskiej zawartości alkoholu. Zmiany te nie wydają się przypadkowe, lecz odzwierciedlają głębsze tendencje rynkowe i społeczne. Obserwuje się rosnącą świadomość zdrowotną oraz zmianę preferencji konsumenckich, szczególnie wśród młodszych pokoleń, co manifestuje się m.in. rosnącą popularnością napojów bezalkoholowych i niskoalkoholowych. Spadki dotyczą wszystkich głównych kategorii napojów alkoholowych – piwa, wyrobów spirytusowych oraz win – co sugeruje fundamentalny charakter tych przemian. Informacje te wskazują na wyraźną tendencję spadkową na polskim rynku alkoholu.

Jak podaje serwis stopuzaleznieniom.pl, trendy spadkowe w piciu alkoholu wśród młodzieży mogą być efektem wielu czynników. Większa świadomość konsekwencji zdrowotnych czy obawy o nieodpowiednie zachowanie po alkoholu, mogą wpływać na zmniejszenie atrakcyjności alkoholu. Co więcej, zmiany społeczne, takie jak przenoszenie kontaktów towarzyskich do social mediów, mogą powodować, że alkohol nie jest już kluczowym elementem spotkań rówieśniczych. Spadek liczby młodzieży, która pije alkohol, a także zmniejszenie liczby osób które upijają się, to pozytywne sygnały.⁵

Potwierdzeniem w/w zjawiska spadku wskaźników spożycia alkoholu są wyniki badania ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). Badanie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież przeprowadza się od 1995 roku co cztery lata, w różnych krajach europejskich. Najnowsze wyniki badania ESPAD w Polsce zaprezentowano w 2024 roku. Z zebranych danych wynika, że napoje alkoholowe są najczęściej spożywaną substancją psychoaktywną przez młodzież. 72,9% uczniów w wieku 15-16 lat oraz 91,3% uczniów 17-18-letnich przyznało się do picia alkoholu chociaż raz w ciągu całego swojego życia. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 39,1% 15-16-latków i 73,3% 17-18-latków. Zauważalny jest trend spadkowy w stosunku do wcześniejszych lat, zwłaszcza w młodszej grupie wiekowej.⁶ Jednak w dalszym ciągu nie są to dane zadowalające i nie powinno się ich lekceważyć.

⁵ <https://stopuzaleznieniom.pl/fakty-o-alkoholu-2/doniesienia-z-badan/jak-dzis-pije-polska-mlodziez-najnowsze-wyniki-badan-espad-2024/> (dostęp: 24.09.2025).

⁶ <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf> (dostęp: 24.09.2025).

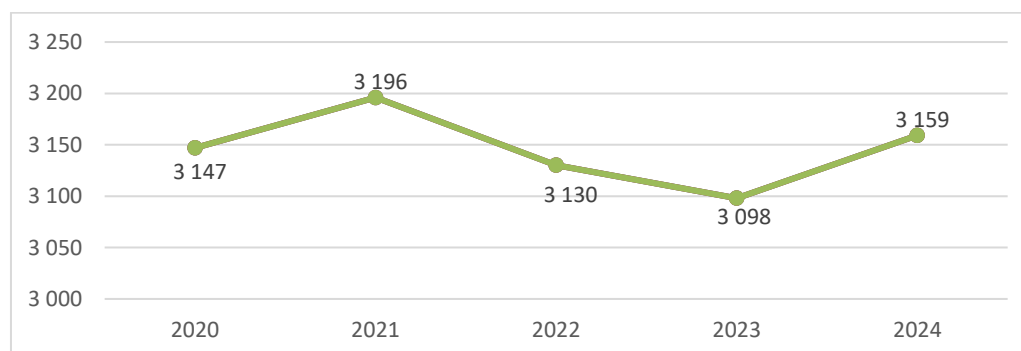
Tabela 2. Picie napojów alkoholowych (odsetki badanych) (ESPAD, 2024)⁷

poziom klasy		1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	92,8	90,3	92,5	90,2	87,3	83,8	80,0	72,9
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	77,3	82,0	84,9	78,9	78,3	71,7	67,9	59,7
	W czasie 30 dni przed badaniem	50,4	61,1	65,8	57,3	57,6	48,6	46,7	39,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	96,5	96,6	96,7	94,8	95,2	95,8	92,8	91,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	88,0	93,8	93,4	92,0	91,6	92,7	89,0	86,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	65,6	78,1	78,9	79,5	80,4	82,3	76,1	73,3

1.2 Rynek napojów alkoholowych w województwie podlaskim

Analizując strukturę rynku napojów alkoholowych w województwie podlaskim, można stwierdzić wzrost liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych – odwrotnie do ostatnio odnotowanej tendencji spadkowej. Należy zauważyć, że od 2021 do 2023 roku malała liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych (3196 punktów w 2021 r., 3130 punktów w 2022 r., 3098 punktów w 2023 r.), natomiast w roku 2024 wskaźnik ten wzrósł do poziomu 3159 punktów dystrybucji.

Wykres 1. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2020-2024⁸

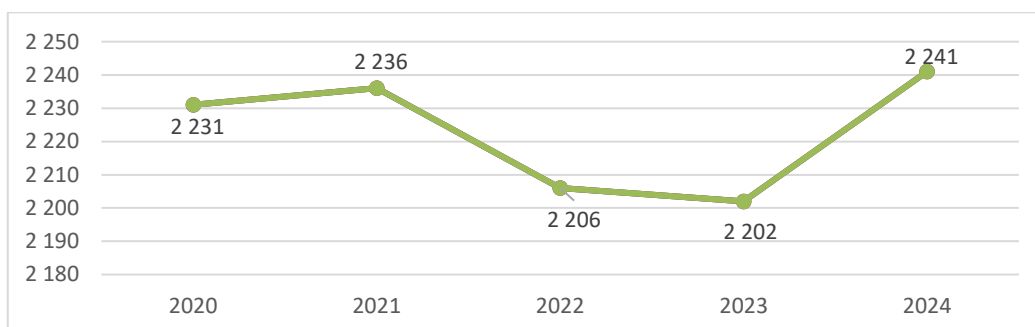

⁷ <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf> (dostęp: 08.10.2025).

⁸ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

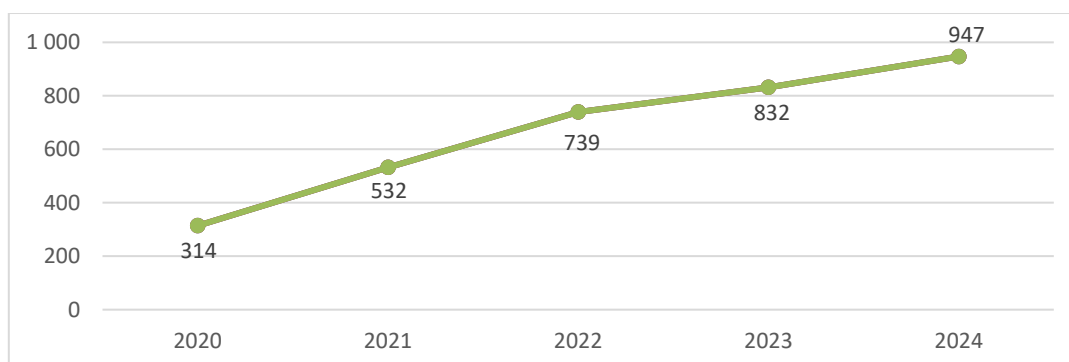
Tendencję spadkową można było również zaobserwować w przypadku liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) w latach 2021-2023 (2236 punktów w 2021 r., 2206 punktów 2022 r., 2202 punkty w 2023 r.). Rok 2024 przyniósł zmianę tego wskaźnika, który odnotowano na poziomie 2241 punktów dystrybucji poza miejscem sprzedaży.

Wykres 2. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) w latach 2020-2024⁹

W 2024 roku ogółem wydano 947 jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, z czego 906 przekazano przedsiębiorcom posiadającym zezwolenia. Ponadto, na terenie podlaskich gmin wydano 47 zezwoleń przedsiębiorcom, których działalność polega na organizacji przyjęć. Liczba wydanych zezwoleń w 2024 roku wzrosła o ponad 100 w stosunku do roku poprzedniego i – jak pokazuje statystyka – na przestrzeni ostatnich lat (od roku 2020) liczba ta stale rośnie.

Wykres 3. Liczba jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2020-2024¹⁰

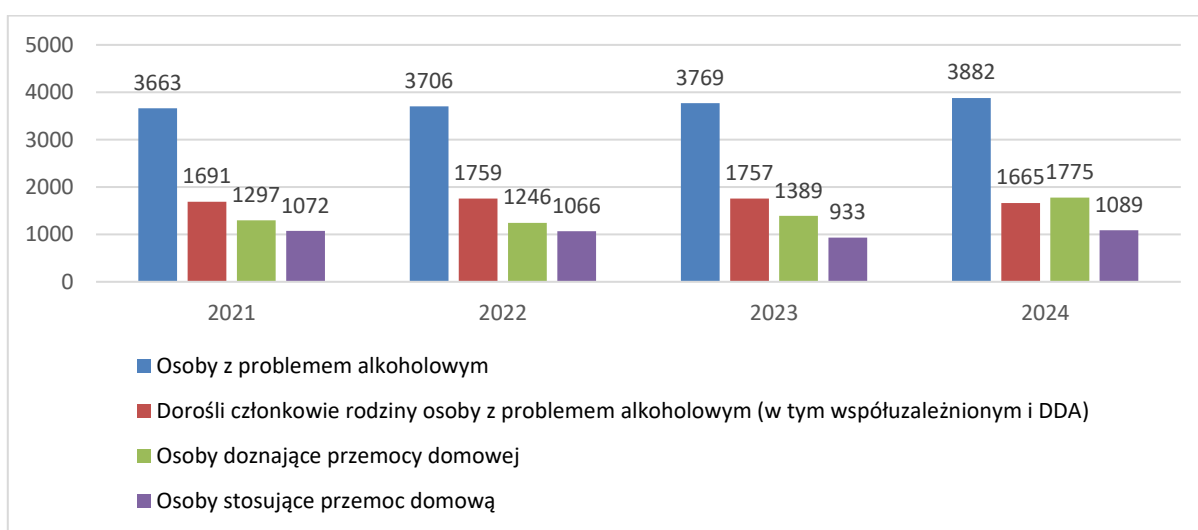
⁹ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

¹⁰ Tamże.

1.3. Działalność Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Według danych liczbowych zebranych przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, zdecydowaną większość beneficjentów punktów konsultacyjno-informacyjnych stanowią osoby z problemem alkoholowym, natomiast członkowie ich rodzin korzystający z oferty punktów stanowią liczbę o ponad połowę mniejszą. Poniżej przedstawiono liczbę osób korzystających z usług punktów konsultacyjno-informacyjnych na przestrzeni lat 2021-2024.

Wykres 4. Klienci¹¹ punktów konsultacyjno-informacyjnych w województwie podlaskim w latach 2021-2024¹²

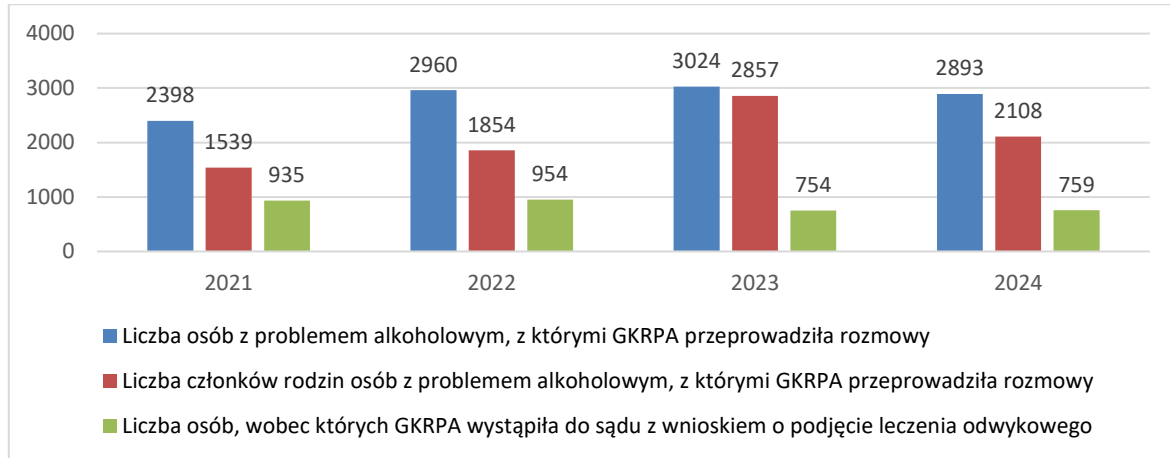

Analizując interwencje gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, można stwierdzić, że na terenie województwa podlaskiego spadła liczba osób z problemem alkoholowym oraz członków ich rodzin, z którymi GKRPA przeprowadzała rozmowy – mimo wcześniejszego wzrostu. Natomiast minimalnie wzrosła liczba osób, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Powyższe dane przedstawiają się następująco:

¹¹ W związku z nowelizacją w 2023 roku ustawy z dnia 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, zmieniono na wykresie, jak i w całym Programie nomenklaturę słowną: „przemoc w rodzinie” zastąpiono „przemocą domową”; „ofiary przemocy w rodzinie” zastąpiono „osobami doznającymi przemocy domowej”.

¹² Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

**Wykres 5. Interwencje gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych
w województwie podlaskim w latach 2021-2024¹³**

Dane pozyskane z Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży pokazują, że na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. funkcjonowały łącznie 23 placówki leczenia odwykowego:

- 13 Poradni Terapii Uzależnień (PTU),
- 4 Dienne Oddziały Terapii Uzależnień (DOTU),
- 4 Całodobowe Oddziały Terapii Uzależnień (COTU),
- 2 Oddziały Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych (OLAZA).

Liczba pacjentów uzależnionych w poszczególnych placówkach z podziałem na kobiety (K) i mężczyzn (M) przedstawia się następująco:

Tabela 3. Liczba pacjentów uzależnionych w województwie podlaskim w latach 2020-2024¹⁴

Rodzaj placówki	2020 r.			2021 r.			2022 r.			2023 r.			2024 r.		
	K	M	razem	K	M	razem	K	M	razem	K	M	razem	K	M	razem
PTU	1070	2671	3741	1246	3099	4345	1275	3417	5220*	1409	3448	5455*	1523	1960	4133*
DOTU	35	156	191	78	264	342	86	275	361	88	273	361	79	235	314
COTU	185	855	1040	212	891	1103	244	997	1241	270	1088	1358	250	1030	1280
OLAZA	188	1672	1860	199	1648	1847	210	1645	1855	248	1778	2026	242	1869	2111
łącznie	1478	5354	6832	1735	5902	7637	1815	6334	8677	2015	6587	9200	2094	5094	7838

* dane z jednej placówki zostały podane bez podziału na płeć (łącznie K+M)

¹³ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

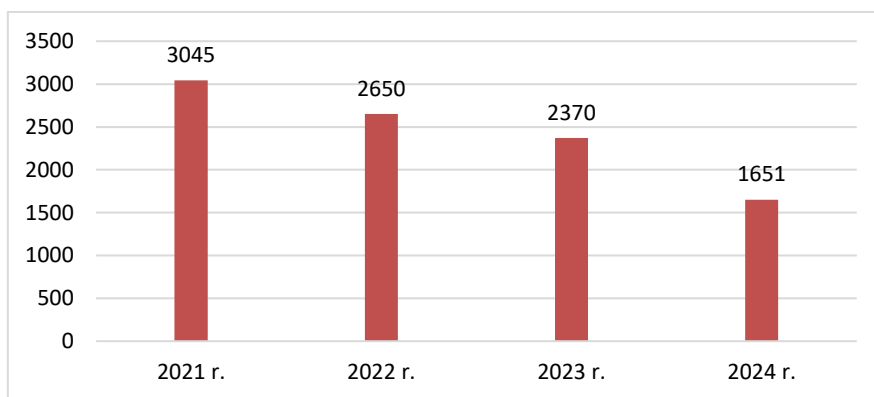
¹⁴ Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży.

Z analizy danych wynika, że wśród pacjentów uzależnionych zdecydowaną większość stanowią mężczyźni. Wyraźnie widoczny jest też fakt, iż od 2020 roku do 2023 roku łączna liczba pacjentów uzależnionych leczonych w różnych placówkach odwykowych miała tendencję wzrostową. Natomiast rok 2024 przyniósł pozytywną zmianę tej tendencji, wobec czego łączna liczba pacjentów znacznie zmalała w stosunku do roku poprzedniego.

1.4. Pomoc dla rodzin z problemem alkoholowym dotkniętych przemocą domową

Z nadużywaniem alkoholu bardzo często związana jest przemoc. Jest to zjawisko patologiczne, które również jest przedmiotem prac gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Prace te polegają na pomocy osobom doznającym przemocy domowej, w ramach uczestnictwa w zespołach interdyscyplinarnych (ZI) oraz grupach diagnostyczno-pomocowych. Z przedstawionego poniżej wykresu wyraźnie widać, że liczba tych grup, w których skład wchodzi przedstawiciel GKRPA maleje z roku na rok.

Wykres 6. Liczba grup diagnostyczno-pomocowych ds. przeciwdziałania przemocy domowej, w skład których wchodził członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2021-2024¹⁵

Ważną rolę w przezwyciężaniu problemów związanych ze zjawiskiem alkoholizmu pełnią ośrodki pomocy społecznej (OPS) oraz centra usług społecznych (CUS). Podstawową formą prowadzonych przez nie usług są świadczenia materialne. Według raportu pn. „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w Województwie Podlaskim w roku 2024”¹⁶ ze wsparcia systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu skorzystało 1465 osób. Poprzedni rok

¹⁵ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

¹⁶ Raport „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w Województwie Podlaskim w roku 2024” prezentuje najbardziej aktualne opracowanie danych. Raport zawierający informacje za 2025 rok ukaże się w II kwartale 2026 roku.

przyniósł podobną liczbę (1468 osób), natomiast w latach wcześniejszych liczba osób objętych takim wsparciem była niższa: w 2022 roku – 1306 osób, a w 2021 roku – 1380 osób.

1.5. Profilaktyka szkolna i środowiskowa

Według informacji pochodzących ze sprawozdań KCPU-G1 na terenie 46 gmin województwa podlaskiego w 2024 roku prowadzono rekomendowane programy profilaktyczne. Uczestniczyło w nich 13 uczniów, 630 nauczycieli/wychowawców oraz 6819 rodziców.

Ponadto realizowano również inne niż rekomendowane programy profilaktyczne. W programach z obszaru profilaktyki uniwersalnej na terenie 56 gmin wzięło udział 50 906 uczniów, 2255 nauczycieli lub wychowawców, a także 13 344 rodziców. W 7 podlaskich gminach realizowano programy z obszaru profilaktyki selektywnej, w których uczestniczyło 731 uczniów, 27 nauczycieli lub wychowawców oraz 46 rodziców. Natomiast beneficjentami programów z obszaru profilaktyki wskazującej z terenu 3 gmin było 1904 uczniów, 124 nauczycieli/wychowawców i 743 rodziców.

Na terenie gmin województwa podlaskiego w 2024 roku prowadzono różnego rodzaju działania z obszaru profilaktyki szkolnej i środowiskowej, które przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Formy działań profilaktycznych w województwie podlaskim w latach 2022-2024¹⁷

Forma prowadzonych działań	2022 rok		2023 rok		2024 rok	
	Liczba gmin	Liczba uczestników	Liczba gmin	Liczba uczestników	Liczba gmin	Liczba uczestników
Jednorazowe prelekcje, pogadanki	78	71 380	69	29 884	69	31 617
Jednorazowe prelekcje, pogadanki prowadzone przez funkcjonariuszy służb mundurowych (np. policja, straż miejska)	57	48 171	48	29 827	56	26 430
Spektakle profilaktyczne	45	10 806	67	12 561	60	15 305
Festyny i imprezy plenerowe (poza	89	60 965	83	79 182	88	76879

¹⁷ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

sportowymi)						
Imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp. z wyjątkiem pozalekcyjnych zajęć sportowych)	63	26 801	67	30 705	69	23 723
Konkursy (plastyczne, literackie, muzyczne itp.)	77	18 581	68	12 987	56	10 124
Szkolenia/warsztaty dla rodziców	22	5 631	22	7 689	24	6 060
Szkolenia/warsztaty dla nauczycieli/ wychowawców	29	2 745	18	1 624	23	1 476

Jak pokazuje powyższa tabela, najbardziej popularną formą działań profilaktycznych są festyny i imprezy plenerowe, imprezy sportowe oraz spektakle profilaktyczne. Natomiast coraz mniej popularne stają się szkolenia/warsztaty dla nauczycieli/wychowawców. Dlatego też rekomenduje się kontynuację działań profilaktycznych na rzecz dzieci i młodzieży, jak również podjęcie bardziej intensywnych działań skierowanych do grona pedagogicznego.

1.6. Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD)

W 2024 roku działania w zakresie profilaktyki FASD w województwie podlaskim, podobnie jak w poprzednich latach, charakteryzowały się znikomą liczbą inicjatyw na poziomie samorządowym w porównaniu do skali ogólnopolskiej.

Zestawienia statystyczne KCPU-G1 (dostępne w raportach Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom) wskazują, że:

- Niewiele gmin na terenie województwa podlaskiego realizowało dedykowane działania dotyczące profilaktyki FASD;
- Szacunkowa liczba uczestników tych działań była relatywnie niska w ujęciu wojewódzkim w porównaniu do innych regionów kraju;
- Dystrybucja materiałów edukacyjnych dotyczących FASD również była ograniczona terytorialnie.

Tabela 5. Szkolenia dla przedstawicieli różnych służb i działania edukacyjne w zakresie profilaktyki FASD w 2024 roku w województwie podlaskim i w Polsce ogółem¹⁸

Szkolenia i działania w zakresie profilaktyki FASD	Województwo podlaskie			Ogółem Polska		
	2024 rok			2024 rok		
	Liczba gmin	Szacunkowa liczba uczestników	Szacunkowy koszt	Liczba gmin	Szacunkowa liczba uczestników	Szacunkowy koszt
Konferencje	0	0	-	48	3 362	266 301,71 zł
Szkolenia	0	0	-	90	3 085	250 333,02 zł
Działania edukacyjne wśród młodzieży	5	861	2 845,00 zł	177	42 298	645 512,20 zł
Kampanie lokalne	3	170	-	97	210 551	249 930,68 zł
Dystrybucja materiałów nt. FASD	12	1 638	4 205,50 zł	407	1 202 037	352 603,39 zł
Artykuły w lokalnych mediach, audycje radiowe, programy telewizyjne lub edukacja w internecie	3	420	-	117	1 330 946	64 434,40 zł
Pomoc specjalistyczna dla dzieci z FAS/FASD	2	65	212 500,00 zł	45	1 991	2 527 688,08 zł
Inne działania w zakresie FASD	1	35	-	58	51 956	1 202 955,94 zł

Generalnie, sprawozdania KCPU sugerują, że w 2024 roku inicjatywy lokalne w zakresie profilaktyki FASD w województwie podlaskim były prowadzone przez niewielką liczbę samorządów, co wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań w tym obszarze.

1.7. Statystyki policyjne dotyczące bezpieczeństwa w ruchu drogowym¹⁹

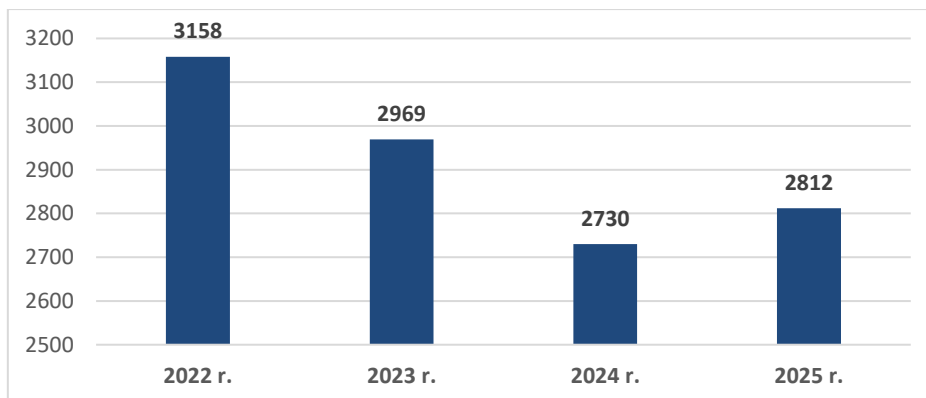
Według danych z Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku, w latach 2022-2025 zatrzymywano rocznie średnio około 3 000 kierowców

¹⁸ Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Zestawienia statystyczne „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Polsce w samorządach lokalnych”.

¹⁹ Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku, Wydział Ruchu Drogowego.

prowadzących pojazd pod wpływem alkoholu. Dane te miały tendencję spadkową, przy minimalnym wzroście wartości w 2025 roku w stosunku do roku 2024. Statystyki policyjne przedstawiają się następująco:

Wykres 7. Liczba nietrzeźwych kierujących ujawnionych przez Policję w województwie podlaskim w latach 2022-2025

Na terenie województwa podlaskiego w 2025 roku doszło do 353 wypadków drogowych, w których 51 osób zginęło i 381 osób zostało rannych. Policji zgłoszono 11 397 kolizji drogowych. Analogicznie do tych danych odnotowano następującą liczbę zdarzeń drogowych spowodowanych przez osoby nietrzeźwe: 22 wypadki, 6 osób zginęło, 17 osób zostało rannych oraz zgłoszono 279 kolizji. Liczba wypadków drogowych spowodowanych pod wpływem alkoholu nie napawa optymizmem, jednak można zauważyć tendencję spadkową w tej kwestii. Poniżej zestawiono omawiane zdarzenia:

Tabela 6. Liczba zdarzeń drogowych i ich ofiar w tym spowodowanych przez nietrzeźwych na terenie województwa podlaskiego w latach 2022-2025

Rok	Liczba wypadków		Liczba zabitych		Liczba rannych		Liczba kolizji	
	ogółem	„po alkoholu”	ogółem	„po alkoholu”	ogółem	„po alkoholu”	ogółem	„po alkoholu”
2022	334	33	69	5	361	42	11 143	328
2023	349	38	76	13	373	42	10 947	257
2024	348	28	58	10	384	33	11 449	309
2025	353	22	51	6	381	17	11 397	279

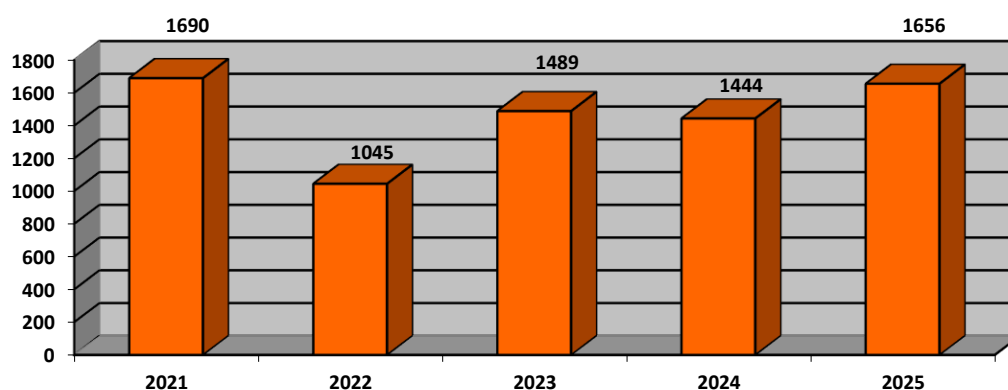
2. Diagnoza zjawiska narkomanii w województwie podlaskim

2.1. Ograniczanie podaży – walka z nielegalnym rynkiem narkotykowym

Działania operacyjne podlaskiej Policji²⁰

W 2025 roku, na terenie województwa podlaskiego, ogółem stwierdzono 1656 przestępstw przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii (w tym 43 czyny karalne popełnione przez nieletnich).

Wykres 8. Przestępstwa popełnione przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2025

Analiza danych wskazuje na fakt, iż skala przestępczości na terenie województwa podlaskiego, związana z naruszeniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ma charakter dynamiczny. Najwyższą liczbę przestępstw narkotykowych odnotowano w 2021 roku, najniższą (niższą o 645 czynów karalnych) – w roku 2022. Kolejne lata sprawozdawcze charakteryzują się wzrostem liczby przestępstw przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii.

2.2. Leczenie i rehabilitacja

Wydatki Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia poniesione w 2025 roku na realizację świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień przedstawiały się następująco²¹:

²⁰ Źródło: Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku.

²¹ Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Podlaski Oddział Wojewódzki w Białymstoku.

Tabela 7. Wydatki Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w 2025 roku na realizację świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

NAZWA RODZAJU ŚWIADCZEŃ	NAZWA ZAKRESU ŚWIADCZEŃ	KOSZT (W ZŁ)
OPIEKA PSYCHIATRYCZNA I LECZENIE UZALEŻNIEŃ	ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	873 895,41
	LECZENIE UZALEŻNIEŃ	4 170 395,75
	PROGRAM LECZENIA SUBSTYTUCYJNEGO	119 642,33
	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	4 815 710,71
	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH INNYCH NIŻ ALKOHOL	1 372 044,11
	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIEŃ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	467 801,83
	ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	1 592 996,19
	ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	516 866,48
	RAZEM	13 929 352,81

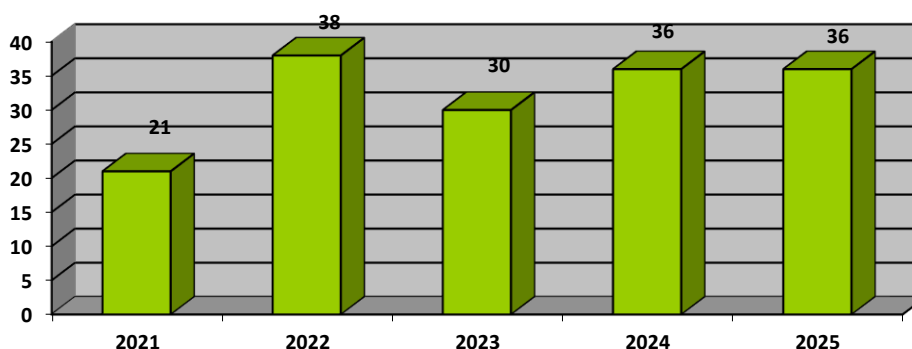
Wydatki poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia Podlaski Oddział Wojewódzki w Białymstoku na realizację świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w 2025 roku wynosiły 13 929 352,81 zł (w 2021 r. - 13 028 351,99 zł, w 2022 r. - 16 808 255,41 zł, w 2023 r. - 17 381 892,13 zł, w 2024 r. - 12 813 175,43 zł).

2.3. Epidemiologia zakażeń wirusem HIV oraz zachorowań na AIDS w województwie podlaskim

Jedną ze zdrowotnych konsekwencji używania narkotyków, w szczególności drogą dożylną, jest rozprzestrzenianie się chorób przenoszonych przez krew, wśród nich HIV/AIDS i wirusowego zapalenia wątroby. Zakażenia krwiopochodne w grupie osób używających narkotyków iniekcyjnie nabywane są zazwyczaj w konsekwencji używania wspólnego sprzętu (strzykawek, igieł, pojemników do mieszania i przygotowania narkotyku). Poza zakażeniami związanymi z korzystaniem ze wspólnego sprzętu do wstrzyknięć, do zakażeń HIV i HBV dochodzi również podczas kontaktów seksualnych zarówno między osobami używającymi narkotyków iniekcyjnie, jak i między nimi a ich partnerami seksualnymi lub klientami.

Poniższe wykresy przedstawiają sytuację epidemiologiczną zakażeń wirusem HIV (Wykres 9) oraz zachorowań na AIDS (Wykres 10) w województwie podlaskim w latach 2021-2025.

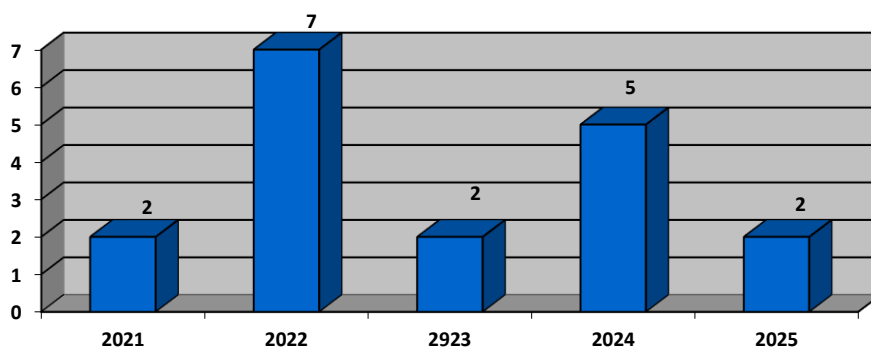
Wykres 9. Liczba nowych zakażeń wirusem HIV w latach 2021-2025 w województwie podlaskim²²

Jak wynika z danych Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku, w latach 2021-2025 liczba nowych zakażeń wirusem HIV utrzymuje się na podobnym poziomie, przekraczając średnio 30 przypadków rocznie. Liczba zachorowań na AIDS odnotowana w latach 2021-2025 ma charakter dynamiczny, z najwyższą liczbą przypadków odnotowanych w 2022 roku.

²² Źródło: Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Białymstoku.

Wykres 10. Liczba zachorowań na AIDS w latach 2021-2025 w województwie podlaskim²³

Konsekwencje zdrowotne używania narkotyków należy analizować również w kontekście zgonów spowodowanych ich przedawkowaniem oraz zatruc nową substancją psychoaktywną (NSP). Tabela 8 przedstawia liczbę zgonów z powodu przedawkowania narkotyków w 2023 roku, w ujęciu krajowym – w przekroju województw oraz ze wskazaniem wskaźnika zgonów na 100 tys. mieszkańców, natomiast Tabela 9. przedstawia liczbę zatruc NSP w latach 2015-2023 w Polsce z podziałem na województwa.

Tabela 8. Liczba zgonów z powodu przedawkowania narkotyków oraz wskaźnik zgonów na 100 000 mieszkańców (wg kodów ICD-10: F11-12, F14-16, F19, X42, X62, Y12, X44, X64, Y14) w 2023 r. (w przekroju województw)²⁴

Województwa	Liczby zgonów wg krajowej definicji	Wskaźnik śmiertelności na 100 tys.
dolnośląskie	8	0,28
kujawsko-pomorskie	32	1,58
lubelskie	35	1,75
lubuskie	9	0,91
łódzkie	28	1,16
małopolskie	13	0,38
mazowieckie	61	1,11
opolskie	2	0,21
podkarpackie	6	0,29
PODLASKIE	6	0,52
pomorskie	56	2,38
śląskie	79	1,79
świętokrzyskie	2	0,17
warmińsko-mazurskie	21	1,52
wielkopolskie	9	0,26
zachodniopomorskie	29	1,75
Polska	396	1,05

²³ Źródło: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku

²⁴ Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W 2023 roku, w województwie podlaskim, odnotowano 6 przypadków (w 2022 roku 2 przypadki) zgonów z powodu przedawkowania narkotyków. Wskaźnik śmiertelności w województwie podlaskim na 100 000 mieszkańców w 2023 roku wyniósł 0,52 (w 2022 roku - 0,17), będąc niższym od średniego krajowego wskaźnika.

Tabela 9. Liczba zatruc NSP w latach 2015-2023 w Polsce (w przekroju województw)²⁵

WOJEWÓDZTWO	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
DOLNOŚLĄSKIE	280	114	110	141	69	24	29	19	7
KUJAWSKO-POMORSKIE	480	208	250	262	129	73	23	19	16
LUBELSKIE	206	189	190	274	85	18	10	2	0
LUBUSKIE	412	143	63	157	105	23	1	14	36
ŁÓDZKIE	1499	1441	961	1094	625	250	187	47	28
MAŁOPOLSKIE	149	112	279	150	56	27	39	72	61
MAZOWIECKIE	433	203	271	304	136	46	12	13	4
OPOLSKIE	30	6	12	16	6	1	1	2	0
PODKARPACKIE	143	39	21	52	20	0	1	0	1
PODLASKIE	142	48	54	52	24	12	5	5	3
POMORSKIE	390	253	176	110	67	36	13	6	6
ŚLĄSKIE	1854	987	1266	1114	595	171	45	13	56
ŚWIĘTOKRZYSKIE	132	142	106	63	16	6	7	4	5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	308	98	118	94	44	4	1	1	2
WIELKOPOLSKIE	712	324	395	290	139	79	109	72	27
ZACHODNIOPOMORSKIE	187	62	52	85	32	36	34	10	12
POLSKA	7357	4369	4324	4258	2148	806	517	299	264

²⁵ Źródło: Raport Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczący zatruc środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną w Polsce, Warszawa 2024 r.

Liczba zatruc środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi na przestrzeni lat w województwie podlaskim sukcesywnie malała. Trend ten dotyczy również ogólnej liczby zatruc odnotowanych w kraju w latach 2015-2023.

2.4. Problem narkomanii a pomoc społeczna

Konsekwencje społeczne używania środków psychoaktywnych można rozpatrywać w kontekście zapotrzebowania na świadczenia osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jednym z powodów udzielania pomocy społecznej jest narkomania.

Tabela 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu narkomanii w latach 2022-2024 (w przekroju województw)²⁶

Województwo	Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu narkomanii			Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu narkomanii na wsi			Liczba osób w rodzinach		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
dolnośląskie	671	744	743	143	169	151	988	1164	1024
kujawsko-pomorskie	277	345	381	41	65	82	405	500	584
lubelskie	134	155	175	26	29	35	180	217	226
lubuskie	251	290	343	38	54	61	300	360	423
łódzkie	311	402	409	30	43	40	387	525	558
małopolskie	202	233	277	44	47	58	243	295	351
mazowieckie	749	812	839	67	89	88	1000	1117	1130
opolskie	105	90	101	21	27	26	157	141	143
podkarpackie	65	65	78	18	22	15	88	85	107
PODLASKIE	96	135	144	15	16	16	120	170	184
pomorskie	392	491	504	93	115	142	556	655	650
śląskie	363	385	466	60	53	87	551	545	625
świętokrzyskie	84	127	158	18	24	34	123	201	236
warmińsko-mazurskie	243	224	274	45	60	73	321	307	357
wielkopolskie	395	466	539	101	100	128	483	635	659
zachodniopomorskie	242	261	302	49	55	66	345	382	445
RAZEM	4580	5225	5733	809	968	1102	6247	7299	7702

²⁶ Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03 z 2022 r., MRPiPS-03 z 2023 r., MRiPS-03 z 2024 r.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

W 2024 roku, w województwie podlaskim, w porównaniu z poprzednimi latami, odnotowano wzrost liczby rodzin, którym przyznano świadczenia społeczne z powodu narkomanii. Wzrost ten nie wpłynął znacząco na pozycję województwa wśród pozostałych w świadczeniu wymienionego wsparcia. Województwo podlaskie jest jednym z województw z najniższym odsetkiem rodzin, którym w 2024 roku udzielono przedmiotowych świadczeń – 144 (po województwie podkarpackim – 78 i opolskim – 101). Ponadto, liczba przyznanych świadczeń społecznych rodzinom z problemem narkomanii na wsi, tj. 16 – ulokowało województwo podlaskie na przedostatnim miejscu w kategorii wśród województw (mniej świadczeń przyznano jedynie w województwie podkarpackim).

Główne rekomendacje działań do zrealizowania w województwie podlaskim na lata 2026-2030

1. Promowanie zdrowego stylu życia rodzin, dzieci i młodzieży oraz wzmacnianie dobrostanu psychicznego, w szczególności dzieci i młodzieży.
2. Inspirowanie samorządów gminnych do wspierania rekomendowanych programów w szczególności profilaktyki uniwersalnej oraz selektywnej i wskazującej.
3. Szkolenia oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli – wychowawców zajmujących się profilaktyką poprzez poszerzoną ofertę placówek doskonalenia nauczycieli.
4. Zapoznavanie ze skutkami picia alkoholu przed poczęciem i w czasie ciąży, w ramach organizowanych spotkań z młodzieżą kl. VII i VIII szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz dorosłymi.
5. Szkolenia kadr zajmujących się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy domowej, w szczególności specjalistów z zakresu:
 - diagnozy i terapii FAS/FASD,
 - redukcji szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,
 - terapii i leczenia w tym leczenia substytucyjnego.
6. Realizacja projektów edukacyjnych z zakresu problematyki HIV AIDS (profilaktyka poekspozycyjna, podnoszenie świadomości z zakresu zachowań ryzykownych).
7. Inicjowanie oraz wspieranie powstawania punktów diagnozy i terapii FAS/FASD.
8. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, poprzez wspieranie działalności punktów konsultacyjnych oraz placówek leczenia odwykowego dla osób uzależnionych i ich rodzin.
9. Wspieranie oferty postrehabilitacyjnej dla osób po ukończonym procesie leczenia oraz osób będących w trakcie leczenia substytucyjnego.
10. Intensyfikacja działań interwencyjnych i terapeutycznych wobec dzieci i młodzieży eksperymentujących z substancjami psychoaktywnymi oraz uzależnionych.
11. Intensyfikacja działań ograniczających dostępność narkotyków.

3. Założenia operacyjne Programu

CEL GŁÓWNY: OGRANICZENIE UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ ZWIĄZANYCH Z UZALEŻNIENIAMI PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM									
CELE SZCZEGÓŁOWE	1.	Promocja zdrowego stylu życia oraz zwiększenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat uzależnień i związanych z nimi zagrożeń	ZADANIA	1.1.	Prowadzenie oraz wspieranie działań mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzmacnianie dobrostanu psychicznego.	WSKAŹNIKI	– Liczba działań mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzmacnianie dobrostanu psychicznego. – Liczba uczestników działań mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzmacnianie dobrostanu psychicznego.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				1.2.	Prowadzenie oraz wspieranie realizacji działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do różnych grup docelowych na temat zagrożeń wynikających z uzależnień.		– Liczba działań informacyjno-edukacyjnych. – Liczba uczestników działań informacyjno-edukacyjnych.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				1.3.	Upowszechnianie informacji na temat dostępnych form pomocy dla osób zagrożonych uzależnieniem i uzależnionych oraz ich rodzinom.		Liczba upowszechnianych informacji.		Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

CELE SZCZEGÓŁOWE	2.	Ograniczenie rozmiarów zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz innych zachowań ryzykownych wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych	ZADANIA	2.1.	Wspieranie oraz realizacja przedsięwzięć rozwijających umiejętności wychowawcze i profilaktyczne rodziców.	WSKAŹNIKI	– Liczba programów rozwijających umiejętności wychowawcze i profilaktyczne rodziców. – Liczba uczestników programów rozwijających umiejętności wychowawcze i profilaktyczne.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.
				2.2.	Wspieranie oraz realizacja programów profilaktyki uniwersalnej, ze szczególnym uwzględnieniem programów rekomendowanych.		– Liczba programów profilaktyki uniwersalnej, w tym programów rekomendowanych. – Liczba uczestników programów profilaktyki uniwersalnej, w tym programów rekomendowanych.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				2.3.	Wspieranie oraz realizacja programów wczesnej interwencji, profilaktyki selektywnej oraz wskazującej, ze szczególnym uwzględnieniem programów rekomendowanych.		– Liczba programów wczesnej interwencji, profilaktyki selektywnej oraz wskazującej, w tym programów rekomendowanych. – Liczba uczestników programów wczesnej interwencji, profilaktyki selektywnej oraz wskazującej, w tym programów rekomendowanych.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

				2.4.	Wspieranie przedsięwzięć o charakterze interwencyjnym wobec dzieci i młodzieży będącej w kryzysie.		– Liczba przedsięwzięć o charakterze interwencyjnym wobec dzieci i młodzieży będącej w kryzysie.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
CELE SZCZEGÓŁOWE	3.	Edukacja kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień, FAS/FASD i przeciwdziałania przemocy domowej	ZADANIA	3.1.	Doskonalenie zawodowe nauczycieli-wychowawców oraz podnoszenie kompetencji zawodowych osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie profilaktyki FAS/FASD, wczesnego rozpoznawania i interwencji profilaktycznej.	WSKAŹNIKI	– Liczba nauczycieli-wychowawców, którzy ukończyli szkolenie z zakresu FAS/FASD. – Liczba działań doskonalących kompetencje zawodowe osób pracujących z dziećmi i młodzieżą. – Liczba uczestników działań doskonalących kompetencje zawodowe osób pracujących z dziećmi i młodzieżą.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

				3.2.	Realizacja konferencji, seminariów i szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie problemów uzależnień, w tym skutecznych interwencji, programów profilaktycznych i leczniczych.		– Liczba konferencji, seminariów i szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie problemów uzależnień. – Liczba uczestników konferencji, seminariów i szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie problemów uzależnień.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				3.3.	Realizacja konferencji, seminariów i szkoleń dla różnych grup zawodowych pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.		– Liczba konferencji, seminariów i szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. – Liczba uczestników konferencji, seminariów i szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				3.4.	Organizacja oraz wspieranie realizacji superwizji dla osób pracujących w obszarze profilaktyki uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy domowej.		– Liczba superwizji dla osób pracujących w obszarze profilaktyki uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy domowej. – Liczba uczestników superwizji.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

CELE SZCZEGÓŁOWE	4.	Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej w obszarze leczenia uzależnień oraz placówek reintegracji społecznej	ZADANIA	4.1.	Wspieranie realizacji programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od substancji psychoaktywnych.	WSKAŹNIKI	– Liczba programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od substancji psychoaktywnych. – Liczba uczestników programów redukcji szkód.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.
				4.2.	Wspieranie działalności placówek leczenia odwykowego, wobec których Samorząd Województwa jest organem założycielskim, poprzez finansowanie programów zmierzających do poprawy jakości świadczonych usług.		Liczba wspartych placówek leczenia odwykowego, wobec których Samorząd Województwa jest organem założycielskim.		Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				4.3.	Wspieranie organizowania i wyposażania centrów integracji społecznej.		Liczba wspartych centrów integracji społecznej.		Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.
CELE SZCZEGÓŁOWE	5.	Zapoznavanie społeczeństwa ze skutkami picia alkoholu przed poczęciem i w czasie ciąży oraz zwiększenie	ZADANIA	5.1.	Zapoznavanie uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych, uczniów szkół ponadpodstawowych oraz dorosłych ze skutkami picia alkoholu przed poczęciem i w czasie ciąży.	WSKAŹNIKI	– Liczba spotkań/wykładów/ działań na temat skutków picia alkoholu przed poczęciem i w czasie ciąży. – Liczba upowszechnionych informacji o FAS/FASD.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**

CELE SZCZEGÓŁOWE		dostępności pomocy dzieciom ze spektrum FAS/FASD oraz ich rodzinom		5.2.	Prowadzenie szkoleń specjalistów z zakresu diagnozy i terapii FAS/FASD.		Liczba szkoleń specjalistów z zakresu diagnozy i terapii FAS/FASD.		Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.
				5.3.	Realizacja oraz wspieranie działań z zakresu diagnozy i terapii dzieci z FAS/FASD oraz pomocy ich rodzinom.		Liczba działań z zakresu diagnozy i terapii dzieci z FAS/FASD oraz pomocy ich rodzinom.		Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.
	6.	Podniesienie poziomu wiedzy na temat skali używania substancji psychoaktywnych oraz problemu uzależnień w oparciu o analizę sytuacji	ZADANIA	6.1.	Zbieranie i analiza danych statystycznych dotyczących skali zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz problemu uzależnień.	WSKAŹNIKI	Liczba raportów, sprawozdań dotyczących skali używania substancji psychoaktywnych oraz problemu uzależnień.	TERMIN REALIZACJI	Zadanie stałe, realizowane corocznie w latach 2026-2030.
				6.2.	Realizacja badań ilościowych wśród młodzieży szkolnej.		Liczba raportów z badań ilościowych wśród dzieci i młodzieży.		Zadanie realizowane co najmniej raz w latach 2026-2030.
				6.3.	Współpraca w ramach sieci Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.		Liczba spotkań Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.		Zadanie stałe, realizowane w latach 2026-2030.

4. Realizatorzy Programu

Głównym realizatorem „Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku. Realizacja Programu odbywać się będzie przy współpracy z podmiotami podejmującymi działania na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w województwie podlaskim, takimi jak:

- Samorządy powiatowe i samorządy gminne województwa podlaskiego oraz ich jednostki
- Podmioty lecznicze i inne podmioty działające w ochronie zdrowia
- Organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- Przedszkola, szkoły
- Szkoły wyższe
- Placówki doskonalenia nauczycieli
- Sąd
- Jednostki Policji i Straży Granicznej
- Organy celne
- Służba więzienna

5. Harmonogram i finansowanie Programu

Wdrażanie „Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” ma charakter ciągły i otwarty. Z uwagi na dynamikę zjawisk społecznych związanych z używaniem napojów alkoholowych oraz używania innych środków odurzających, za celowe uznano pozostawienie pewnej elastyczności co do wymiaru jak i terminów działań. Dlatego nie narzuca się działań na poszczególne lata jego obowiązywania. Wszystkie wymienione w nim zadania mają być realizowane przez cały czas obowiązywania Programu. Na finansowanie realizacji zadań wynikających z „Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” Samorząd Województwa Podlaskiego przeznacza środki pochodzące z opłat za wydanie zezwoleń na

obróć hurtowy napojami o zawartości do 4,5 % alkoholu oraz piwem, a także napojów zawierających powyżej 4,5 % do 18% alkoholu.

6. Monitorowanie Programu

„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” będzie monitorowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku corocznie, w postaci raportu z wykonania w danym roku programu i efektów jego realizacji, przedkładanego Sejmikowi Województwa Podlaskiego w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy raport. Raport uwzględniać będzie dane pozyskane ze sprawozdań podmiotów i instytucji zaangażowanych w realizację działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w województwie podlaskim. W raporcie zostanie wskazane, jakie działania podjęto w kierunku realizacji celów i czy projektowane zadania zrealizowano tak, by założone cele zostały osiągnięte. Ponadto sformułowane zostaną rekomendacje, które mogą posłużyć do korekty zapisów programu lub jako potwierdzenie kontynuacji realizacji zadań. Jednocześnie, corocznie sporządzana będzie informacja (na podstawie ankiety opracowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom) z realizacji działań podejmowanych w danym roku, wynikających z programu. Każdorazowo informacja ta przekazywana będzie do Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w terminie do dnia 15 kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy informacja.

„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2026-2030” został opracowany w Dziale Polityki Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku.

Spis tabel

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski w przeliczeniu na 100% alkohol	8
Tabela 2. Picie napojów alkoholowych (odsetki badanych) (ESPAD, 2024)	10
Tabela 3. Liczba pacjentów uzależnionych w województwie podlaskim w latach 2020-2024.	13
Tabela 4. Formy działań profilaktycznych w województwie podlaskim w latach 2022-2024..	155
Tabela 5. Szkolenia dla przedstawicieli różnych służb i działania edukacyjne w zakresie profilaktyki FASD w 2024 roku w województwie podlaskim i w Polsce ogółem	177
Tabela 6. Liczba zdarzeń drogowych i ich ofiar w tym spowodowanych przez nietrzeźwych na terenie województwa podlaskiego w latach 2022-2025	188
Tabela 7. Wydatki Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w 2025 roku na realizację świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień.....	20
Tabela 8. Liczba zgonów z powodu przedawkowania narkotyków oraz wskaźnik zgonów na 100 000 mieszkańców (wg kodów ICD-10: F11-12, F14-16, F19, X42, X62, Y12, X44, X64, Y14) w 2023 r. (w przekroju województw).....	22
Tabela 9. Liczba zatruc NSP w latach 2015-2023 (w przekroju województw)	233
Tabela 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu narkomanii w latach 2022-2024 (w przekroju województw).....	244

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2020-2024.....	10
Wykres 2. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) w latach 2020-2024	11
Wykres 3. Liczba jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2020-2024.....	11
Wykres 4. Klienci punktów konsultacyjno-informacyjnych w województwie podlaskim w latach 2021-2024.....	12
Wykres 5. Interwencje gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2021-2024.....	13
Wykres 6. Liczba grup diagnostyczno-pomocowych ds. przeciwdziałania przemocy domowej, w skład których wchodził członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie podlaskim w latach 2021-2024.....	14
Wykres 7. Liczba nietrzeźwych kierujących ujawnionych przez Policję w województwie podlaskim w latach 2022-2025	18
Wykres 8. Przestępstwa popełnione przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2025	19
Wykres 9. Liczba nowych zakażeń wirusem HIV w latach 2021-2025 w województwie podlaskim	21
Wykres 10. Liczba zachorowań na AIDS w latach 2021-2025 w województwie podlaskim	22

**„Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
w województwie podlaskim na lata 2026-2030”**